

ՎԱՐԶԻԶ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՄՏԱԲԱԳԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐԽԻՏԵԿՏՈՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԳՐԱՅ
RESEARCH ON ARMENIAN ARCHITECTURE

VARDZK
DUTY OF SOUL

№ 17

2022

ԱՄՆ, ԵՄՏԱԲԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԵՐ ԵՄՐՈՑԻՑՆԵՐԻՆ՝ Ճ. ԱՆՆԱԿՅԱՆԻՆ

Աշոտ Դակոբյան

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԸ

էջ 1

Գրիգորիս եպիսկոպոս Աղվանեանց

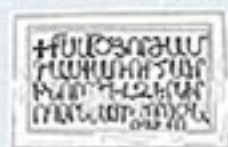
ՓՈՒՆԱՆՈՐԴԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ Ի ՎԻՃԱԿԻՆ ԳԱՆՉԱԿՈՒ

էջ 11

Րաֆֆի Զորթոշյան

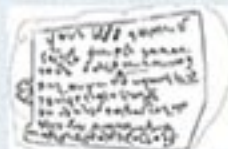
ԱՐՈՒՂԱՄՐԵՆՑ ՍՔ. ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԻՍԱԳՐԵՐԸ

էջ 33

Էմմա Արրահամյան

ՍՈՎԻ ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԱՅՐԱՎԱՐԻ ՎԻՍԱԳՐԵՐԻՑ ՍԵԿՈՒՄ

էջ 44

Արսեն Զաղուրդյանյան

ԶՈՒՄՏ ՆԱԴԱՏԱԿԻ ՆՈՐԱԴԱՅՑ ՏԱՊԱՆԱԳԻՐԸ ԴՍԵՂԻ ԲԱՐՉՐԱՔԱՇ ՍՔ. ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՔՈՒՄ

էջ 46

Րաֆֆի Զորթոշյան

ՓՐԿՎԱԾ ՄԱՍՆԻԿՆԵՐ ԳՈՇՈՏՎԱԾ ՄՇԱԿՈՒՅԹՈՒՑ

էջ 52

Սամվել Կարապետյան

ՈՒՇԱԳՐԱՎ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ ԴՋԱՐԻՑ

էջ 55

Էմմա Արրահամյան

ՔՅՈՒՐԱԹԱՂ

էջ 56

N 17

2022

ԽՄԲԱԳՐԱՎԱԶՄ

EDITORIAL BOARD

ԷՄՄԱ ԱՐՐԱՀԱՄՅԱՆ

EMMA ABRAHAMIAN

ՐԱՖԻ ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

RAFFI KORTOSHIAN

ՀԱՍՄԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

HASMİK HOVHANNISSIAN

ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՉԵՎԱԿՈՐՈՂՆԵՐ

ԱՐՄԵՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԼԻԱՆԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ-ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

Designers

ARMEN GEVORGIAN

LIANA

HOVHANNISSIAN-KORTOSHIAN

ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱԴԵՏՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՂ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

RESEARCH ON ARMENIAN ARCHITECTURE FOUNDATION Engaged in Informational Activity

ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 03U089223

ՏՐՎԱԾ 13.10.2010

Certificate No. 03U089223

Given 13.10.2010

ՀԱՄԱՐԻ ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՐԱՖԻ ԶՈՐԹՈՇՅԱՆ

Responsible for this issue RAFFI KORTOSHIAN

ԵՐԵՎԱՆ, ԲԱԳՐԱՄՅԱՆ 24/4

Baghramian 24/4, Yerevan, RA

<http://www.armenianarchitecture.am>

<http://www.raa.am>

✉ raayer@sci.am, raatransfer@yahoo.com

📘 ՀԵՈՒ Հայաստան RAA Armenia

☎ 010 52 15 25

© ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱԴԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՂ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

© Research on Armenian Architecture

ՈՒՇԱԳՐԱՎ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ ԴԶԼԱՐԻՑ

Սամվել Կարապետյան

2012 թ. սեպտեմբերի 8-19-ը մեր հիմնադրամի փոքրիկ արշավախումբը կյանքի կոչեց դեռևս 1980-ականներից ծրագրված դադստանյան ճամփորդությունը:

Ուսումնասիրվեցին Ղզլար, Մախաչկալա (Պետրովսկ), Դերբենտ քաղաքների և Ղարաբաղը, Մուլախալի, Բիլիջ գյուղերում պահպանված հայկական տարաբնույթ հուշարձաններ՝ եկեղեցիներ, գերեզմանոցներ, գերեզմանական հուշարձաններ, բնակելի տներ: Հավաքագրվեցին հայերեն բազմաթիվ արձանագրություններ:

Բավական ուշագրավ բովանդակություն ունի Ղզլար քաղաքի ԺԹ-Ի դդ. հայոց գերեզմանոցի (N 43.869967; E 46.716750) տապանագրերից մեկը՝ փորագրված ուղղանկյուն բարձր տապանաքարի երկայնական երկու միստերին.

Հատված Ղզլարի հայոց գերեզմանոցից (լուս.՝ հողվածագրի, 2012 թ.)

Տապանաքարի արձանագիր միստերը (լուս.՝ հողվածագրի, 2012 թ.)

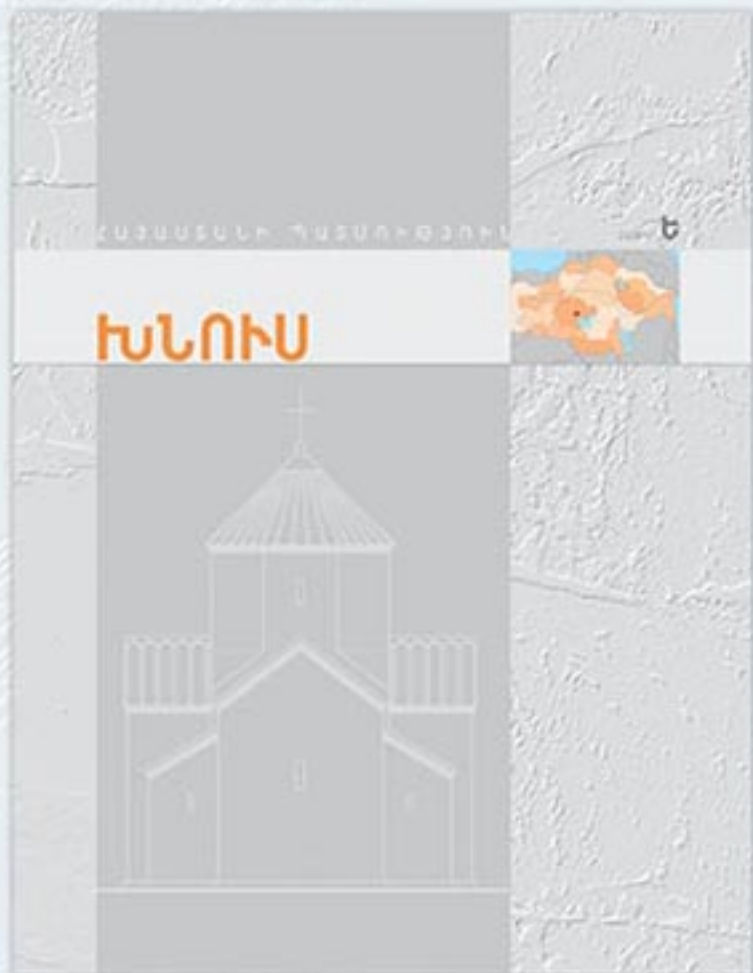
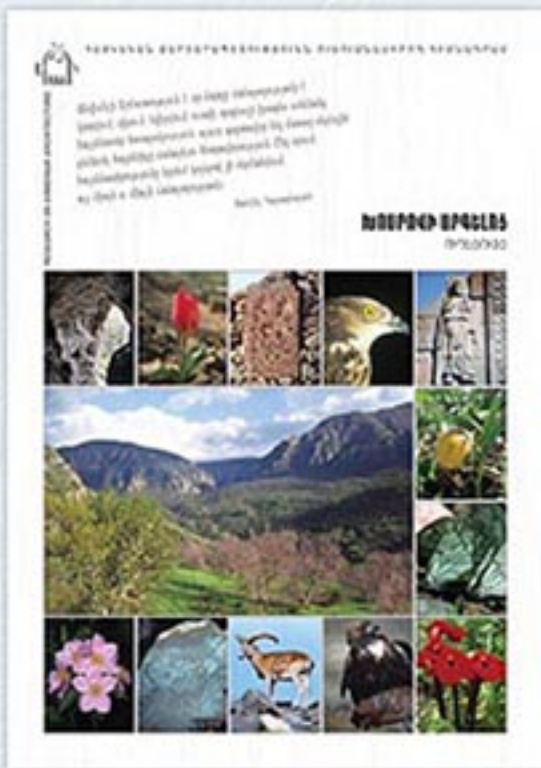
Յիշեա տէր ըզհոգիս ծառայիս քոյ, | որ եմ ես՝ ի երկրէն Աղուանու և ի Շուշի գավառէն և ի ներքիշինեցի՝ Լըղարանց Խաչատուրի որդի Սարգիսն, որ գերութեամբ անկեայ աստ՝ ի Ղզլար, ծառայեցայ ամըս եօթն և պանդուխտեմ/ցայ ամըս 40 և ապա առ տէր փոխեցայ | թվին 1824 և մայիսի 8-ին, որ էի ամեօք | 72: Արդ, աղաչեմ հանդիպօղացդ, որ ի ընթելնունս ձեր մէկ հայր մերիւ ասէք զողորմիս, | ա(ստուա)ծ և ըզձեզ ողորմեցէ:

Ծանոթ. Ներքիշենը գտնվում է Արցախի Շահումյանի շրջանում՝ Սևջուր գետի աջ և ձախ ափերին՝ ծ. մ. 865-980 մ բարձրության վրա: Հայտնի է նաև օտարոտի Աղջաքենդ անվամբ: 1938 թ.-ից վերանվանվել է Շահումյան:

Հավելենք, որ Լղարանց (Հովհաննիսյան) ազգատոհմի ներկայացուցիչներ բնակվել են նաև Ներքիշենից մոտ 10 կմ հյուսիս-արևմուտք գտնվող Մանաշիղ գյուղում:

Արձանագրությունը պարզում է, որ հանգուցյալը ծնվել է 1752 թ. այժմ բռնազավթված Շահումյանի շրջանի Ներքիշեն ավանում: 1777 թ. 25 տարեկանում գերեվարվել է (թերևս լեզգիական արշավանքներից մեկի ժամանակ): Յոթ տարի գերության մեջ մնալուց հետո էլ՝ շուրջ 40 տարի, թափառել է և ի վերջո վախճանվել ու ամփոփվել Ղզլար քաղաքի հայոց գերեզմանոցում:

ՀՃՈՒՀ ՆՈՐ ՀՐԼՏԱՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Բնության և պատմության հուշարձաններով հարուստ Հայաստանի գողտրիկ անկյուններից են Խոսրովի արգելոցը և նրան հարակից գոտին: Այս ուղեցույցը կարող է օգտակար լինել այն զբոսաշրջիկների համար, ովքեր ցանկություն ունեն ծանոթանալու արգելոցի բուսական, կենդանական աշխարհին, երկրաբանությանը և պատմական հուշարձաններին:

«ԽՆՈՒՄ» հատորը լույս ընծայվեց Հայաստանում և Սփյուռքում հայագիտության և մշակույթի զարգացմանը մշտապես սատարած երջանակահիշատակ **Հարություն Սիմոնյանի** (5 մայիս 1921, Այնթապ - 2 սեպտեմբեր 2007, Ժնևոլիե, Շվեյցարիա) մերձավորների սիրահիժար մեկենասությամբ:

ՇՆՈՐՀԿՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՆՔ ՀԼՅՏՆՈՒՄ

- «Save Armenian Monuments» կազմակերպությանը
 - «Թուֆեսկյան» և «Ford» հիմնադրամների
 - ՀԾՈՒՀ հոգաբարձուների խորհրդի անդամ Մարգրիտ Հախնազարյանին
 - ՀԾՈՒՀ բարեկամ Վահագն Նազարյանին
- ՀԾՈՒ հիմնադրամին աջակցելու համար

© CALOUSTE GULBENKIAN
FOUNDATION

ՏՐԱԳՈՒԹՅԱՆ
ՉՈՒՍԱԿՈՒՆ
ԳԱԼՈՒՍ
ԿՈՆՊԼԵՔՏԱՆ
ՉՈՒՍԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱՐԱՏԱՐԱԿՆԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ
ՉՈՒՍԱԿՈՒՆԵՐ

ԲԳ ԿՁԱ
ՆԱԽԱՐԱՌՈՅՅՈՒՆ,
RAA-USA ՄԱՍՆԱԶ ՏՈՒԴ

ՉԱՅԿԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱԴԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՌԱՍՈՒՄՆԱԿՈՒՆ ՉՈՒՍԱԿՈՒՄ
RESEARCH ON ARMENIAN
ARCHITECTURE

ԵՐԵՎԱՆ - YEREVAN
2022

